

Beslut

Datum 2025-04-14

Dnr SI 2024: 9790

Sida **1 (21)**

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av anpassade grundskolans
undervisning och rektorns ansvar för utbildningen utifrån
kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer vid
Kumlas anpassade grundskola i Kumla kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Kumlas anpassade grundskola avseende undervisningens kvalitet utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt rektorns ansvar för utbildningen inom samma område.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda anpassade grundskolornas undervisning samt rektorns ansvar för utbildningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Kumlas anpassade grundskola den 20 mars 2025. Besöket genomfördes av utredarna Sevi Karoussi och Carl Bexell.

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- En observation av delar av lärmiljön
- En gruppintervju med elever
- Två gruppintervjuer med lärare
- En intervju med rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från de skolor som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras hösten 2025.

Beslut

Undervisningens bidrag till att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Kumlas anpassade grundskola i Kumla kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen **i flera delar** utformas för att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande del:

- arbeta med inslag i undervisningen som ger eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till hedersproblematik

Rektorns ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Kumlas anpassade grundskola i Kumla kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att rektorn **i flera delar** ansvarar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande del:

- utforma utbildningen inom kunskapsområdet så att kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 5 november 2025** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas. Redogörelsen skickas via e-post, till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr SI 2024:9790) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Undervisningens bidrag till att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Undervisningens innehåll

Här bedöms:

- Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning
- Samordnad undervisning
- Kunskaper i undervisningen

Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning

Undervisningen är aktuell och fördjupad men endast till viss del återkommande

Granskningen visar att undervisningen om kunskapsområdet är aktuell och fördjupad, men endast i viss mån återkommande då undervisningen inte omfattar några planerade moment om hedersrelaterat våld och förtryck.

Av intervjuer med elever och lärare framgår att det pågår undervisning om sexualitet, samtycke och relationer i alla årskurser på högstadiet, men att undervisningen inte omfattar några planerade moment om hedersrelaterat våld och förtryck. Av intervjuer med lärare och av dokument som begärts in från huvudmannen framgår att lärarna arbetar med kunskapsområdet bland annat i naturorienterande och samhällsorienterande ämnen, idrott och hälsa, bild och svenska. Lärare berättar att olika arbetsmoment inom kunskapsområdet även återkommer i andra sammanhang, till exempel i skolans gemensamma värdegrundsarbete kring empati. Lärare beskriver hur eleverna i olika ämnen arbetar med bland annat frågor om samtycke, identitet, normer, kroppen, vänskap och jämlikhet. I intervju med lärare och elever framkommer även att eleverna delas in i könsuppdelade grupper som de kallar för "viktiga snack". Detta gör lärarna flera gånger per termin i syfte att fördjupa undervisningen i frågor kopplat till kunskapsområdet. Innehållet i viktiga snack är planerat, men lärarna lyssnar också in vad eleverna själva vill samtala om eller veta mer om. Skolan har tagit fram en övergripande plan i form av en modell som de kallar för "abc" och där kunskapsområdet ingår. Abc-arbetet ska säkerställa att alla elever på högstadiet ska få kunskaper i olika ämnen kring frågor kopplat till sexualitet, samtycke och relationer. Det pågår även en omorganisering bland undervisande lärare som

innebär att lärarna från och med nästa läsår ska undervisa eleverna utifrån sina respektive ämnen.

Lärare berättar att de håller sig uppdaterade inom kunskapsområdet genom att använda sig av olika läromedel, webbsidor och applikationer. Exempelvis använder sig lärarna bland annat av material från utbildningsradion och olika organisationer som arbetar med dessa frågor. Lärare berättar att de håller i presentationer om kunskapsområdet och tar fram anpassat arbetsmaterial till eleverna för att möta eleverna där de är i sin kunskapsutveckling. Lärare arbetar också med ett specialpedagogiskt läromedel för anpassad grundskola och plockar dessutom in material från grundskolan, vilket de arbetar om så att det ska passa för eleverna. Lärare uppger också att eleverna i ämnesundervisningen får titta på nyheter anpassade för unga. Enligt lärare relaterar innehållet i nyheterna ibland till kunskapsområdet och de ger som exempel att vissa frågor har handlat om samtycke och hedersproblematik.

Det framkommer i intervjuer med rektorn och lärare att vid behov används elevhälsan och besök på ungdomsmottagningen för att komplettera och fördjupa innehållet i undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer.

Skolsköterskan och kuratorn har tidigare kommit in i klasserna och pratat om frågor om sexualitet, samtycke och relationer. De har även individuella samtal med elever om dessa frågor. Lärare berättar att de ska besöka ungdomsmottagningen under vårterminen. Inför besöket kommer eleverna få ta fram frågor som de vill ställa till ungdomsmottagningen och samtala om vilka förväntningar de har på besöket.

Vidare visar granskningen att fördjupning sker dels genom att kunskapsområdet återkommer, dels genom att lärarna lyfter elevernas frågor till samtal i undervisningen. Lärarna bygger vidare med ny kunskap genom att koppla till sådant de arbetat med tidigare. De utgår från en bas och fördjupar sedan innehållet i undervisningen. Ett exempel är att eleverna har fått ta reda på mer om sexuellt överförbara sjukdomar.

Samordnad undervisning

Sexualitet, samtycke och relationer ingår i flera ämnen och undervisningen är samordnad

Granskningen visar att det finns ett organiserat och medvetet arbete på skolan för att samordna undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer så att eleverna får en helhetsbild.

I intervjuer med lärare och rektorn framkommer att kunskapsområdet är ett ämnesöverskridande arbete som berörs i naturorienterande och samhällsorienterande ämnen, men även i ämnena svenska och bild. Det finns en planerad och aktiv samordning när det kommer till att samtala om hur lärare ska

få in kunskapsområdet i undervisningen i olika ämnen. Lärare har under våren haft workshops och föreläsningar tillsammans med en extern föreläsare där de har fått pröva och problematisera kring arbetet med kunskapsområdet. Lärare har sedan gjort liknande övningar med eleverna.

Vidare berättar lärare och rektorn att det finns förutsättningar på skolan för samarbete i form av lärarmöten varje onsdag, där lärarna tillsammans har kunnat planera arbetet med sexualitet, samtycke och relationer. Exempelvis har lärarna haft ett temaarbete i samhällsorienterande ämnen och svenska om sociala medier. Lärarna berättar att de samordnar undervisningen genom att fylla i vad de gör i olika ämnen på skolans digitala plattform. Det framkommer även i intervju med rektorn att en förstelärare håller i vissa lärarmöten och då tar upp frågor med koppling till kunskapsområdet. Dessutom framkommer av granskningen att det finns ett sammanhållet samarbete på skolan gällande värdegrundsarbetet som de kallar GRETA, som står för gemenskap/glädje, respekt, empati, trygghet och ansvar. Arbetet med GRETA bidrar till att eleverna får förståelse för egna och andras rättigheter.

Kunskaper i undervisningen

Undervisningen ger eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om kroppen och frågor kring sexualitet

Av intervjuer med lärare och elever framgår att undervisningen innehåller flera olika arbetsuppgifter inom kunskapsområdet. Undervisningen i naturorienterande ämnen bidrar till att eleverna får kunskaper om exempelvis sexuellt överförbara sjukdomar, kroppen, puberteten, identitet, sex, samtycke och preventivmedel. I ämnet bild har läraren planerat att eleverna ska göra en bildanalys om vad konstnärer vill utmana när det kommer till normer. Elever bekräftar i intervju att de har samtalat om sexualitet, samtycke och relationer och att de har gjort det genom att titta på en film eller läsa en bok för att sedan diskutera eller skriva om det.

Undervisningen stärker elevernas förutsättningar att göra självständiga och medvetna val

Av intervjuer med lärare och av dokument som begärts in från huvudmannen framgår att lärarna arbetar med olika värderingsövningar i arbetet med kunskapsområdet och att eleverna då själva får ta ställning i olika frågor. Lärare berättar att eleverna kan vara osäkra på sig själva och vill passa in. Ett exempel på en Jag-stärkande aktivitet är när eleverna arbetar med uppgifter som handlar om identitet, exempelvis "vem är jag?" Lärare och elever har också pratat om vänskap utifrån att en elev frågade om hur hen vet om en vän är en bra vän. Eleverna fick under det tillfället tillsammans skriva upp på tavlan vad som kännetecknar en bra eller en dålig vän samt diskutera hur de ska förhålla sig till det. Lärare berättar att de gör det konkret på tavlan genom att rita eller sortera upp bilder. De använder

sig också av färgade kort där gröna tankar är okej att säga och röda tankar inte okej att säga. Eleverna får diskutera i liten grupp och sedan i större grupp för att höra olika svar. Lärare berättar att det handlar mycket om dialog och att hela tiden väga in frågor om respekt och ansvar.

Undervisningen ger eleverna möjlighet att utveckla förmågan att leva sig in i andra människors situation och förstå betydelsen av samtycke

Av intervjuer med lärare och elever framgår att de arbetar med relationer, respekt, empati och acceptans för andra människors olikheter samt samtycke i undervisningen. Lärare beskriver att de bland annat ritpratar, har rollspel, tittar på tv-serier och läser skönlitteratur som ett led i att förstå andra människor. Undervisningen tar också upp vänskap, trygga relationer och hur man ska göra för att andra ska må bra. Exempelvis har lärare använt sig av ett programmeringsspel som elever använder för att skapa ett rollspel om hur det ser ut på en dejt. Lärare berättar att det ger så mycket mer om eleverna kan få det i ett sammanhang. I samhällsorienterande ämnen tar lärare upp mänskliga rättigheter. Lärare arbetar också med material från en barnrättsorganisation, som handlar om att samtala om känslor, kroppen och att sätta gränser, och de pratar om barnkonventionen. Även i ämnet engelska har de arbetat med barnkonventionen utifrån ord och begrepp. Lärare nämner också att de regelbundet samtalar med eleverna om vad intellektuell funktionsnedsättning är och vilka rättigheter som följer med en diagnos.

I intervju uppger lärare att de har pratat om samtycke i undervisningen i flera ämnen. I samhällsorienterande ämnen har lärare kommit in på samtal om sexualitet och samtycke samt diskuterat etiska dilemman och om lag och rätt. Lärare berättar att det är något som de börjar arbeta med tidigt och att det är kopplat till frågor om kroppslig integritet. Samtycke är ständigt aktuellt och det kommer upp ofta i samtal med eleverna i samband med att de pratar om relationer och om sociala medier. Vidare berättar lärare att de har arbetat kring ett större tema om samtycke då de bland annat tittade på bilder när någon säger eller visar hur ett nej ser ut. Elever bekräftar det lärarna berättar och ger exempel på att de har arbetat med gränssättning och samtycke.

Undervisningen ger eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön men endast i begränsad utsträckning till hedersrelaterat våld och förtryck

I intervjuer med såväl lärare som elever framkommer exempel på att lärare arbetar med att låta eleverna undersöka olika föreställningar om vad som ses som manligt och kvinnligt samt hur dessa föreställningar kan påverka människors livsvillkor. Lärare berättar att de samtalar om vad som anses vara manligt och kvinnligt i bland annat undervisningen med viktiga snack, svenska och bild. Eleverna arbetar exempelvis med vad jämlikhet är genom att ta upp olika yrken

och diskutera om det främst är män eller kvinnor inom ett visst yrke. Eleverna har också arbetat med en uppgift där de ska sortera bilder på olika saker utifrån om de anser att det är en tjej, kille eller neutralt. Därefter får eleverna jämföra svaren med varandra för att se att de kan tycka olika. Lärare berättar att det kan vara utmanande för en del elever att inte alla tänker lika, att det ser olika ut. Ett annat exempel på vad som fångar elevernas intresse är att samtala om olika föreställningar kring vad som är kvinnligt eller manligt när en känd person utmärker sig för att ha en annan sexuell läggning.

Av intervjuer med lärare och rektorn framgår att frågor om hedersrelaterat våld och förtryck inte behandlas i planerad form utan främst förekommer i samband med att de tittar på nyheter eller på förekommen anledning. Lärare berättar att de genom material från en barnrättsorganisation tar upp livsfrågor och relationer och hur det fungerar i Sverige.

Undervisningen ger eleverna möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i medier

Av intervjuer med lärare och elever framgår att genom viktiga snack får eleverna möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur individer och grupper framställs i media. De har till exempel samtalat om sådant som eleverna stöter på i sociala medier eller nyhetsprogram. Lärare berättar att de delade in eleverna i grupper utifrån utvecklingsnivå. I en grupp samtalade de utifrån ett material om kroppslig integritet och i en annan grupp samtalade eleverna om pojkars föreställningar om hur flickor ska se ut och vara. I ämnet bild samtalar de om normer, arbetar med bildanalys och tittar på bilder som behandlar identitet, maktstrukturer, kön, reklam och nyheter. Vidare berättar lärarna att det framför allt handlar om hur unga rör sig på sociala medier och att de kan komma i kontakt med saker som inte känns bra eller bilder som de behöver diskutera kring vad de signalerar. Lärarna samtalar med eleverna om vad de ska göra om någon kontakter dem på sociala medier och vill att de ska skicka bilder på sig själva. Även i ämnet svenska tränar eleverna på att ha ett källkritiskt förhållningssätt och hur eleverna skyddar sig från att inte bli utnyttjade sexuellt på nätet.

Undervisningens form

Här bedöms:

- Didaktiska val i undervisningen
- Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat
- Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor

Didaktiska val i undervisningen

Undervisningens arbetsuppgifter är relevanta och lärmiljön är tillgänglig

Granskningen visar att arbetsuppgifterna i undervisningen är relevanta och ger eleverna möjlighet att utveckla sina förmågor att anpassa sig till nya situationer och lösa problem. Lärmiljön är väl utformad för att möta elevernas behov av att lära på olika sätt och tillsammans. Dessutom använder lärarna flera alternativa kommunikationsverktyg för att tillgängliggöra undervisningen för samtliga elever.

Av Skolinspektionens observation av den fysiska lärmiljön i klassrummet framgår att lärmiljön är utformad och organiserad för att elever ska kunna sitta avskilt och tillsammans i klassrummet, men också för att vara i ett större socialt sammanhang utanför den anpassade grundskolans lokaler. Eleverna får möjlighet till social interaktion med andra elever från grundskolan bland annat i matsalen och genom skolans gemensamma utrymmen som exempelvis fritidsgården.

Av intervjuerna med lärarna och eleverna framgår att lärarna använder olika lärverktyg utifrån vad som fungerar för eleverna. Lärare använder sig av olika digitala program och webbsidor som eleverna kan arbeta med genom att själva söka information och arbeta med uppgifter kopplade till kunskapsområdet. Lärare använder sig exempelvis av filmer, böcker, applikationer, inläsningstjänst, dilemman, texter som de lyssnar på, svarar på frågor och diskuterar i undervisningen. För att förtydliga eller förklara ett ord använder sig lärare bland annat av sociala berättelser och samtalskortor. Lärarna upprepar och repeterar begrepp återkommande och hjälper eleverna att sätta in dem i olika sammanhang. Lärarna använder också andra hjälpmedel som exempelvis tidshjälpmedel och skärmar för att anpassa lärmiljön.

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Undervisningen innehåller flera insatser för att främja ett öppet och tillitsfullt klassrumsklimat

Granskningen visar att eleverna får samtala om sexualitet, samtycke och relationer i både helklass och grupp samt att eleverna vågar och vill samtala om dessa frågor. I undervisningen finns tydliga förhållningssätt och strukturer för att främja ömsesidig respekt.

Av lärar- och elevintervjuerna framgår att undervisningen innehåller övningar där eleverna får möjlighet att reflektera utan ett givet svar. Exempelvis genom att lärarna ställer öppna frågor om vad kärlek är och att eleverna får arbeta med ord i en tankekartor på den vita tavlan. Lärarna sätter tydliga ramar för att få med sig eleverna och främja trygghet när eleverna samtalar i grupper om frågor kopplat till kunskapsområdet. Det handlar om att lärare lär sina elever hur de ska förhålla sig till vilka regler som gäller när de samtalar om dessa frågor. Exempelvis att alla frågor är välkomna, att de inte ska skratta åt varandra och vara respektfulla. Elevassistenterna skapar också bra relationer och kan lära känna eleverna, vilket är viktigt för att kunna prata om dessa frågor. Om en elev säger något som andra elever upplever kränkande ställer lärare följdfrågor och samtalar om vad som är privat och personligt. Lärare berättar att en del elever inte vågar uttrycka sig om frågor som rör kunskapsområdet. Lärarna ser då till att anpassa undervisningen genom viktiga snack, arbeta individuellt, använda sig av lappar med rött och grönt för att svara eller peka på bilder i stället för att säga ord. Enligt lärare handlar det om relationer och att som lärare veta vilka elever de kan ställa direkta frågor till. Lärare berättar att de uppmuntrar eleverna att skriva om saker de är intresserade av eller vill veta mer om. Exempelvis har en elev skrivit en egen berättelse om två tjejer som blev kära i varandra.

Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor

Undervisningen gör eleverna delaktiga i arbetet med kunskapsområdet och innehållet anpassas utifrån gruppens behov

Granskningen visar att eleverna har möjligheter att tycka till om planering, genomförande och utvärdering av den undervisning som rör kunskapsområdet. Dessutom fångar lärarna upp det eleverna är intresserade av och planerar så att det blir en del i undervisningen.

Av intervjuer med såväl elever som lärare framgår att eleverna får vara med och bestämma vad de ska prata om när de arbetar med sexualitet, samtycke och relationer. Eleverna får arbeta i helklass och i mindre grupp och på så sätt får lärarna ta del av elevernas funderingar. Lärare berättar att i viktiga snack får eleverna möjlighet att påverka vad de ska prata om och ställa frågor om det som de vill veta mer om, kopplat till kunskapsområdet. Det kan dels ske anonymt genom att eleverna skriver lappar som de lägger i en frågelåda, dels genom att lärare fångar funderingar som eleverna har och tar med sig till sin fortsatta planering. Lärare berättar att de utvärderar undervisningen om kunskapsområdet med eleverna genom exempelvis utvärderingsfrågor där eleverna får ta ställning till hur de tyckte att det var att lära sig om olika saker inom kunskapsområdet, de får sätta stjärnor på det och svara på om det var något som eleven kunde innan eller om det var helt nytt. I undervisningen följer lärarna upp elevernas frågor och de tankar som väckts hos dem. Exempel på en fråga som lärare fångade upp var ett reportage om att handla rosa kläder som kille. Lärare använde det och pratade

om vad eleverna tyckte om det. Lärare ser även till att eleverna får träffa vuxna av båda könen och ställa frågor som berör kunskapsområdet till dem.

Rektorns ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Rektorns ansvar

Här bedöms:

- Rektorns styrning
- Förutsättningar för samordning
- Ansvar för kompetensutveckling

Rektorns styrning

Rektorn har delvis en begränsad uppfattning om hur kunskapsområdet behandlas återkommande i utbildningen

Granskningen visar att rektorn styr och leder arbetet med att kunskapsområdet ska behandlas återkommande i utbildningen, men att frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck inte ingår i detta.

Av intervjuer med såväl lärare som rektorn framgår att lärarna saknar styrning för att återkommande behandla frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck i sin undervisning. Rektorn berättar att när de nya delarna i läroplanen kom så funderade dåvarande skolledning på hur de skulle ta sig an det. Rektorn gick igenom de nya skrivningarna med all personal och det togs fram en utvecklingsplan för det läsåret och sexualitet, samtycke och relationer skrevs in som ett särskilt prioriterat mål för läsåret 2022/2023. Rektorn uppger att det inte längre finns med som ett prioriterat mål i skolans verksamhetsplan, men ingår som en del i skolans systematiska kvalitetsarbete. Undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer är återkommande i alla årskurser på högstadiet, dock inte hedersrelaterat våld och förtryck.

Vidare berättar lärare att de har fått förutsättningar för att sexualitet, samtycke och relationer ska vara återkommande i utbildningen genom viktiga snack och värdegrundsarbetet. Rektorn uppger att det är ledningen som styr innehållet kring utvecklingsarbetet med kunskapsområdet. Lärare pratar med rektorn om elevernas risk att utsättas sexuellt och därför har rektorn sett till att stärka lärarna i att arbeta med detta på ett mer övergripande sätt. Däremot har inte frågor om heder inkluderats i arbetet.

Förutsättningar för samordning

Rektorn ger lärarna förutsättningar att samordna undervisningen i olika ämnen

Granskningen visar att lärarna har förutsättningar att samordna undervisningen i olika ämnen så att eleverna får möjlighet att uppfatta kunskapsområdet som en helhet.

Intervjuer med både lärare och rektorn visar att det finns tid för lärare att samarbeta. Dessutom uttrycker rektorn en tydlig förväntan om att lärarna ska dela sina planeringar med varandra, samt att bryta traditionen med att vara klasslärare. Lärarna ska börja arbeta utefter ett ämneslärarsystem, det gör att det blir enklare att mäta kvaliteten i undervisningen. Rektorn uppger att de har lärarträffar varje onsdag där lärarna kan arbeta tillsammans. Sedan har lärarna tillsammans planerat undervisningen utifrån olika ämnen eller elevgrupp och planering om sexualitet, samtycke och relationer har ingått i det arbetet. Vidare berättar rektorn och lärare att kunskapsområdet behandlas tematiskt i olika ämnen och att de har inlett ett abc-arbete som innebär att det ska bli mer integrering av kunskapsområdet mellan olika ämnen. Skolledningen träffar alla lärare under våren och abc-arbetet ska vara på plats inför nästa läsår. Det kallas abc för att eleverna läser i årskursblandade klasser. Vissa moment inom kunskapsområdet ska genomföras varje år och vissa kommer att återkomma vart tredje år. Det är ett försök att systematisera arbetet med kunskapsområdet så att utbildningen blir mer likvärdig. Tidigare har arbetet med kunskapsområdet varit mer av tematiska öar, abc-arbetet kommer att medföra att det håller ihop bättre så att det genomsyrar hela verksamheten, uppger rektorn.

Ansvar för kompetensutveckling

Rektorn ger möjligheter till kompetensutveckling och stöd i arbetet med kunskapsområdet

Granskningen visar att rektorn tar reda på vilken kompetensutveckling som lärarna har behov av och att lärarna får det stöd de behöver i arbetet med kunskapsområdet.

I intervjuer med lärare och rektorn framkommer att rektorn tar reda på lärarnas kompetensutvecklingsbehov i samband med medarbetarsamtal och lärarträffar. Rektorn och lärare berättar att under hösten 2024 genomfördes en föreläsning om hedersrelaterat våld och förtryck via kommunen, men att de inte har arbetat med planerade inslag om det i undervisningen vilket rektorn uppger är något som behöver utvecklas. Vidare framgår av granskningen att i början av vårterminen inleddes en fortbildningsinsats om sexualitet, samtycke och relationer med en extern föreläsare. Rektorn har även sett till att en förstelärare ansvarar för arbete

med att utveckla undervisningen i kunskapsområdet och att lärare vidareutbildar sig till speciallärare med inriktning intellektuell funktionsnedsättning.

Rektorn ser till att lärarna delar sina planeringar med varandra för att de ska ta del av varandras kunskaper i olika ämnen. Lärarna har under sina lärarmöten tillsammans planerat innehållet om sexualitet, samtycke och relationer. Dessutom ser rektorn till att lärarna och övrig personal får det stöd de behöver i arbetet med kunskapsområdet, exempelvis genom elevhälsan. Skolsköterskan och kuratorn har varit ute och pratat i klasserna om kroppen, gränser och sociala medier. De har också föreläst för hela lärargruppen utifrån sin kompetens. Dessutom har specialpedagogen och skolans arbetsterapeut gett lärarna stöd i arbetet med eleverna i form av vilka anpassningar de kan göra i den pedagogiska och fysiska lärmiljön.

Identifierade utvecklingsområden

Undervisningens bidrag till att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- arbeta med inslag i undervisningen som ger eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till hedersproblematik

Läroplanen anger att rektorn har ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.¹ Läroplanen anger vidare att skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.²

¹ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

² Lgr 22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag Skolans uppdrag.

Av granskningen framgår att undervisningen i begränsad utsträckning ger eleverna möjligheter att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck. Granskningen visar att de diskussioner som förs är främst utifrån oplanerade inslag eller på förekommen anledning, vilket kan medföra att kunskaper om hedersproblematik inte kommer alla elever till del eller att frågor om hedersrelaterat våld och förtryck inte blir återkommande i undervisningen. Genom att undervisningen har inplanerade inslag där frågor om maktstrukturer som rör hedersrelaterat våld och förtryck ingår kan eleverna rustas med kunskaper och positiva värden för att bygga trygga och respektfulla relationer. Genom att ge eleverna kunskaper om maktstrukturer som rör hedersrelaterat våld och förtryck kan elever få kunskap om grundläggande rättigheter, såsom kroppslig integritet, att leva ett liv fritt från våld och rätten att få forma och påverka sitt liv.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar att utveckla undervisningen för att eleverna ska få möjlighet att utveckla kunskaper om maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck. För att lärarna både ska kunna upptäcka utsatthet hos eleverna och förmedla kunskaper i undervisningen behöver lärarna ha kunskaper inom området. Skolverket har material som kan användas i detta.³

Rektorns ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- utforma utbildningen inom kunskapsområdet så att kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande

Läroplanen anger att skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer och att rektorn har ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.⁴

Av granskningen framkommer att rektorn endast i viss mån styr och leder arbetet för hur kunskapsområdet återkommande ska behandlas i utbildningen. Det finns återkommande insatser i utbildningen vad gäller sexualitet, samtycke och relationer, men rektorn har inte tagit ett särskilt ansvar för att hedersrelaterat våld och förtryck återkommer i utbildningen. Genom att ta ansvar och se till att

³ [Motverka hedersrelaterat våld och förtryck i skolan - Skolverket](#) (hämtad 2025-04-06)

⁴ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag, Lgra22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande ger det eleverna möjlighet till progression och fördjupat lärande i utbildningen utifrån kunskapsområdet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn som pedagogisk ledare samt chef över lärarna och övrig personal i skolan tar ansvar för att hedersrelaterat våld och förtryck återkommande ska behandlas i utbildningen. Det kan innebära att ge lärarna ökade förutsättningar att utforma undervisningen om kunskapsområdet så att det återkommer i alla årskurser. Skolverket har material som kan användas i detta.⁵

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Anna-Carin Kostic, utredare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Sevi Karoussi. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Carl Bexell och Ewa Mölleryd deltagit.

⁵ [Sexualitet, samtycke och relationer - Skolverket](#) (hämtad 2025-04-07)

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i de utvalda anpassade grundskolornas undervisning samt rektorns ansvar för utbildningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. I granskningen bedöms kvaliteten på undervisningen samt rektorns ansvar för utbildningen i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Frågeställning 1

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Undervisningens innehåll

Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning

Samordnad undervisning

Kunskaper i undervisningen

Undervisningens form

Didaktiska val i undervisningen

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor

Frågeställning 2

I vilken utsträckning tar rektorn ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Rektorns ansvar

Rektorns styrning

Förutsättningar för samordning

Ansvar för kompetensutveckling

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.⁶

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.⁷

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.⁸ Att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar innebär att det måste finnas kunskap hos såväl lärare och annan personal som hos elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas.⁹

Av skollagen framgår att elevhälsan främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal.¹⁰

Av de inledande delarna av läroplanen för anpassade grundskolan framgår att skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling ska aktivt motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser. Vidare framgår att medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar.¹¹

⁶ 26 kap. 20 § skollagen.

⁷ 1 kap. 4 § skollagen.

⁸ 1 kap. 5 § skollagen.

⁹ Prop. 2009/10:165, s. 634.

¹⁰ 2 kap. 25 § skollagen.

¹¹ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Förståelse och medmännisklighet.

Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. Alla som verkar i skolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i läroplanen och ta klart avstånd från det som strider mot dem.¹²

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan ska aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmönster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.¹³

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.¹⁴

Skolan ska aktivt verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för flickor och pojkar, kvinnor och män. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmönster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.¹⁵

Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar

¹² Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Saklighet och allsidighet.

¹³ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

¹⁴ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter.

¹⁵ Lgr22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.¹⁶

Av de inledande delarna av läroplanen för anpassade grundskolan framgår att skolan ska gestalta och förmedla de värden och rättigheter som uttrycks i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Utbildningen ska utgå från vad som bedöms vara barnets bästa och eleverna ska få kännedom om sina rättigheter.¹⁷

I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår avseende skolans mål bland annat följande. Att varje elev ska kunna göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter. Att varje elev respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet, tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa andra människor. Att varje elev kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utveckla en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.¹⁸

Alla som arbetar i skolan ska i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor och att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet. Vidare ska alla som arbetar i skolan aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper samt visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt.¹⁹

Läraren ska klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet. Vidare ska läraren öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem. Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter samt hur könsmonster kan begränsa egna livsval och livsvillkor. Undervisningen ska av läraren planeras och genomföras så att eleverna möts och

¹⁶ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

¹⁷ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden.

¹⁸ Lgra22, avsnitt 2.1 Normer och värden, Mål.

¹⁹ Lgra22, avsnitt 2.1 Normer och värden, Riktlinjer.

arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet. Läraren ska tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen.²⁰

Avseende kunskaper framgår i läroplanens andra del att skolan bland annat ansvarar för att varje elev som läser ämnen efter genomgången anpassad grundskola kan använda sig av ett kritiskt tänkande och självständigt formulera ståndpunkter grundade på kunskaper och etiska överväganden samt har fått kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck.²¹

Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling samt får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang och möjligheter att arbeta ämnesövergripande.²²

Avseende elevernas inflytande anges både i skollagen och i läroplanen att elever ska ges inflytande över utbildningen och att formerna för elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. I läroplanen anges vidare bland annat att läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad. Läraren ska verka för att eleverna oberoende av könstillhörighet får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen och även planera och utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna.²³

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.²⁴ På skolenhetsnivå ansvarar rektorn för att det görs ett arbete med att systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.²⁵ I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår bland annat att rektorn som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och inom givna ramar ett särskilt ansvar i bland annat följande delar: Att skolans arbetsformer

²⁰ Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden, Riktlinjer.

²¹ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper, Mål.

²² Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper Riktlinjer.

²³ 4 kap. 9 § skollagen, Lgr22, avsnitt 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer.

²⁴ 2 kap. 9 § skollagen.

²⁵ Se 4 kap. 4–6 §§ skollagen.

utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas. Att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen. Att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjligheter att uppfatta större kunskapsområden som en helhet och att i undervisningen i olika ämnen integrera ämnesövergripande kunskapsområden.

Rektorn har även inom givna ramar ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och lära av varandra för att utveckla utbildningen.²⁶

Kursplanerna består av delarna syfte och centralt innehåll och har tillhörande betygskriterier samt i vissa ämnen även kriterier för bedömning av kunskaper.²⁷

²⁶ Lgra22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

²⁷ Lgra22, avsnitt 3. Kursplaner.